

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Ludde Edgren
Forskningsrådgivare

YTTRANDE

1 / 1

2010-01-19 Dnr Ä 5773/09

Susanne Johansson
Tf föreståndare för CUL
Centrum för uthålligt lantbruk
Box 7047
750 07 Uppsala

Ramprogram för forskning inom ekologisk produktion och konsumtion 2010-2012

Göteborgs universitet ser positivt på föreslaget ramprogram för forskning inom ekologisk produktion och konsumtion men vi anser att det saknas en tydlig satsning på forskning om konsumtion ur ett konsumentperspektiv.

Synpunkter har inhämtats från berörda verksamheter vid Göteborgs universitet, vilka bifogas.

Enligt uppdrag

Ludde Edgren

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR GEOVETENSKAPER

Göteborgs Universitet

PhD Åsa Kasimir Klemedtsson
asa.kasimir@gvc.gu.se
Institutionen för Geovetenskaper
Box 460
405 30 Göteborg

Susanne Johansson
Tf föreståndare för CUL

1 / 2

031 786 1960

Remiss-svar från Göteborgs Universitet på förslag till ”Ramprogram för forskning inom ekologisk produktion och konsumtion 2010-2012”.

Förslaget till Ramprogram är trevlig läsning. Till skillnad mot det förra ramprogrammet där olika problemområden för ekologisk jordbruksproduktion räknas upp, sätts jordbruket in i en samhällelig kontext, vilket gör att förslaget lyfter jämfört med tidigare ramprogram. De fyra fokusområdena *Klimat*, *Energi*, *Hållbara livsmedelssystem* och *Marknad* täcker in problemområden som funnits i tidigare program samt utvidgar till en bättre helhet.

Programmet lyfter fram ”sambanden mellan ekosystemtjänster och biologisk mångfald”, vilket vi ser som avgörande kunskap som behövs för de fyra fokusområdena. Som exempel går det här att lyfta fram naturens förmåga att hålla lustgasemissionen på en mycket låg nivå jämfört med brukad mark.

Det är bra att programmet lyfter fram att kolets och kvävet kretslopp är sammanvävda, där den ena påverkar den andra både positivt och negativt. T.ex. kan kvävegödsling både öka mängden koldioxid som kan lagras in i fotosyntesen samtidigt som humusnedbrytningen ökar med frigörande av koldioxid.

I avsnittet om lustgas är det mycket bra att växtnäringshushållningen har tagits med, och åtgärder som krävs i primärproduktionen för att hålla kväveförlusterna på en låg nivå. För att bedöma hur stor effekt olika odlingsåtgärder i verkligheten har på lustgasemissionen behöver det lyftas fram att det behövs metodutveckling av beräkningsmetoder, som baseras på mätningar och modellering. Bra är att programmet lyfter fram olika nivåer, från odlingsåtgärder på gården över hur bättre integrering mellan gårdar med olika produktionsinriktningar kan åstadkommas till kretslopp land-stad. Det bör poängteras att metoder behöver utvecklas för att utvärdera följden av odlingsåtgärder på både lustgasemission och utlakning.

Lustgasemission från organogena jordar har inte nämnts i programmet. Brukningen av dessa jordar påverkar nedbrytning av upplagrat organiskt material så att kväve frigörs och stor lustgasemission uppkommer. Här finns en stor begränsningspotential för emission av lustgas från Sverige. Det finns t.ex. motsägande uppgifter om hur odling av energiskog på organogen mark påverkar lustgasemissionen, både ökning och minskning har föreslagits. Därför behövs forskning om hur dessa jordar kan användas för att få både en låg lustgas och koldioxidemission. Styrmedel för förändrad användning behöver också tas fram, vilket kräver samarbete mellan olika discipliner. Programmet tar visserligen upp att styrmedel behöver beforskas under fokusområdet ”Marknad”, men även för en hållbar jordbruksproduktion behövs styrmedel tas fram som leder till förändring.

Programmet tar också upp att hållbara alternativ till fossil energi behöver studeras, som är energieffektiva. Vi vill tillföra att dessa också måste vara ”klimat effektiva”, t.ex. med EUs hållbarhetskriterier måste förnyelsebar energi nu innebära besparing med 35% växthusgaser jämfört med fossila bränslen, och från 2016 med 50%. Framtagande av dessa hållbara alternativ behöver att växthusgasemissioner kan beräknas tillfredsställande, vilket parallellt behöver utvecklas.

Programmet lyfter fram att mer kunskap och kommunikation behövs men man kan också lyfta fram att lärande behövs bland samhällets aktörer från den enskilde bonden till beslutsfattare i olika organisationer och nivåer. Lärandet, djupt och brett, är viktigt för att genomföra en utveckling mot Hållbarhet. Lärande och genomförande av utveckling mot hållbart jordbruk behöver belysas. Ett brett samhällsstöd behövs för den genomgripande förändring som i vissa fall krävs, och då krävs förståelse som ger ett stabilt stöd. Det här lyfts delvis fram i programmet med beteckningen ”deltagardrivna arbetssätt”. Vi håller med om att det behövs tvärvetenskaplig analys- och metodutveckling liksom ett brett deltagande och processinriktat arbetssätt.

Med vänliga hälsningar

Åsa Kasimir Klemedtsson

Ramprogram för forskning inom ekologisk produktion och konsumtion 2010-2012 – synpunkter från Centrum för konsumtionsvetenskap, CFK

Från CFK:s sida ser vi givetvis positivt på ett ramprogram som inbegriper såväl produktion som konsumtion. Vi nödgas dock konstatera att ramprogrammet, trots att konsumtionen ambitiöst lyfts fram i titeln, har ett uttalat produktions- och producentperspektiv. Detta ser vi som djupt beklagligt. Inte heller finns konsumtionsforskare eller konsumentintressen representerade bland de aktörer som står bakom ramprogrammet. Det önskemål, som framskyftar om forskning om samordning mellan livsmedelskedjans olika led från primärproducenter till konsument, om direkt samverkan konsument och producenter och om samspelet mellan konsument och försäljare i butik är positiv, men drivs aldrig fullt ut, utan stannar vid vaga konstateranden. Istället präglas ramprogrammet av en både gammaldags och begränsad syn på konsumtion och konsumentens roll. Konsumenten reduceras till köpare och konsumtion till köpögonblicket. Konsumtionen och konsumenten, som borde getts lika mycket utrymme i programmet som produktionen, döljs under beteckningen marknaden, ett av fyra fokusområden. Fokusområdet lyfter handelns perspektiv och problem, alltifrån logistik, nisch- och volymhandel till marknadsföring, medan ett brett perspektiv på konsumtion av ekologiska produkter ur ett konsumentperspektiv saknas. Ur ett handelsperspektiv blir frågor om konsumentens val i butik och hur detta skall kunna påverkas viktig. Sådana, i sig inte oväsentliga frågeställningar, bygger på en förlegad syn på konsumenten som rationellt väljande köpare. Att detta är en helt otillfredsställande utgångspunkt visas inte minst av att konsumtionen av ekologiska varor fortfarande är blygsam trots stora insatser från handelns sida. Endast 3,4 % av hushållens utgifter för livsmedel är miljömärkta (SCB, 2009, Konsumtionsrapporten 2009).

Vad som krävs är stället att kombinera produktions- producent- och handelsperspektivet med en bred satsning på forskning om konsumtion ur ett konsumentperspektiv. Konsumtion blir då något som inte bara innefattar själva köpögonblicket utan omfattar hela processen från drömmar och planering, till köp, bruk och avyttring. Konsumtion är också en integrerad del i människors vardagsliv, vardagliga rutiner och praktiker. Konsumtion har såväl sociala, kulturella som ekonomiska dimensioner och varierar med t ex ålder, livscykel, kön, etnisk och social tillhörighet och ekonomi. Forskningen måste kombinera statistiska översikter med närsynta etnografiska studier av enskilda hushåll. Vi agerar därför för en forskning som utgår från människors vardagliga värderingar, bruk och praktiker och som förstår konsumtionen av ekologiska produkter i ett sådant sammanhang. Vardagslivets praktiker måste ges lika stor tyngd som produktionens och handelns. Konsumtion av ekologiska produkter sker i mötet mellan människors vardagspraktiker och produktionens och handelns praktiker. Utan ett sådant perspektiv kommer ramprogrammets syfte att vara svårt att uppnå. Vårt konkreta förslag är således att ramprogrammet kompletteras med ytterligare ett fokusområde: *Konsumtion*. Från CFK:s sida är vi villiga att bidra till detta.

Referenser:

Konsumtionsrapporten 2009. Centrum för konsumtionsvetenskap, CFK. Handelshögskolan vid Göteborgs universitet 2009.

SCB, hushållens utgifter (HUT) 2009.

2010-01-18

Helene Brembeck och Ulrika Holmberg